

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

موسسه آموزش عالی غیردولتی ادیب مازندران

پایان نامه جهت اخذ کارشناسی ارشد فقه و حقوق جزا

موضوع:

سقط جنین قبل از ولوج روح در حقوق کیفری ایران و فقه امامیه

استاد راهنما:

دکتر ابوالحسن شاکری

استاد مشاور:

دکتر فخرالدین اصغری

نام دانشجو:

عاطفه قبادیان

شهریور ۹۶

سپاسگزاری

سپاس و ستایش خدای را جل و جلاله که آثار قدرت او بر چهره روز روشن، تابان است و انوار حکمت او در دل شب تار، درفشان. آفریدگاری که خویشتن را به ما شناساند و درهای علم را بر ما گشود و عمری و فرصتی عطا فرمود تا بدان، بنده ضعیف خویش را در طریق علم و معرفت بیازماید. بر خود لازم می‌دانم تا مراتب قدردانی و سپاس از بزرگوارانی به جا آورم که اگر دست یاریگرشان نبود، هرگز این پژوهش به انجام نمی‌رسید.

با تقدیر و تشکر شایسته از استاد فرهیخته و دلسوز جناب آقای دکتر ابوالحسن شاکری که با نکته‌های دلاویز و گفته‌های بلند، صحیفه سخن را علم پرور نمود و صبورانه راهنما و راهگشای من در تمام مراحل این رساله بود.

استاد شایسته، جناب آقای دکتر فخرالدین اصغری، که رهنمودها و مشاوره‌های بجا و دلسوزانه ایشان در تمام مراحل این پایان نامه راهگشا بود.

از اساتید فرزانه جناب آقای دکتر حبیب الله چوپانی و دکتر محمو شربتیان که زحمت داوری این رساله را متقبل شدند کمال تشکر و قدردانی را دارم باشد که این خردترین بخشی از زحمات آنان را سپاس گوید.
از جناب آقای دکتر امیر اسماعیل نژاد مقدم متخصص جنین شناسی که نکات ارزنده‌ای را در پیشبرد این پایان نامه ارائه نمودند تشکر می‌کنم.

در نهایت از خانواده عزیزم که با صبوری خود همواره مایه دلگرمیم بودند، سپاسگزاری می‌کنم.

تقدیم به

پدر و مادر عزیزم

که وجودم جز هدیه وجودشان نیست.

و

همسر مهربانم

که مسیح وار با صبرش در تمامی لحظات رفیق راه بود.

چکیده :

با توجه به آمار بالای روابط نامشروع یا همان ازدواج سفید و باروری های نامشروع و سقط های غیر قانونی در نظر گرفته شد که با بررسی بحث سقط جنین خاصه قبل از ولوج روح در فقه امامیه و حقوق کیفری ایران پیشتر از قرار دادن مجازات، جرم انگاری مناسبی داشته تا اینگونه به تحلیل های کارآمد و خروجی های مفید رسیده و با هدف کاهش جرایم و ناهنجاری در جامعه با کنار هم گذاشتن یافته ها، جامعه ای سراسر به هنجار و عاری از اینگونه جرایم مقرر گردد. در طی فرآیند پژوهش برای مجازات و حمایت از مادر و حمایت از جنین که منشا خلقت انسان است به ترتیب مواد ۶۲۲ و ۶۲۳ و ۶۲۴ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ (کتاب پنجم از باب تعزیرات) ملاک عمل قرار گرفته است. برای جنین خواه مشروع باشد، خواه نامشروع در هر مرحله ای که قرار گیرد مجازات دیه در نظر گرفته شده است و با توجه به شرایط مرتکب که متخصص، غیر متخصص، مادر باشد یا با اذیت و آزار شدید و قصد قبلی مرتکب گردد مجازات خاص آن در نظر گرفته شده است. در ادامه باید بیان نمود که در هر صورت به جنینی که قبل از ولوج روح سقط شده دیه تعلق می گیرد حتی در صورتی که جنین حیات مادر را تهدید می کند و سقط جایز است. پزشکی که به واسطه اضطرار حین عملیات جراحی، جنین قبل از ولوج روح را سقط می کند مرتکب جرم نشده و سقط اشکالی ندارد لیکن باید دیه بپردازد. در مورد رضایت هر یک از والدین برای سقط به ورثه جنین غیر از پدر و مادر، دیه پرداخت می شود. جنینی که در فضای آزمایشگاه به وجود می آید اگر خانواده بگوید یکی را کم کن به آن دیه تعلق می گیرد و آزمایشگاه در حکم رحم مادر است.

واژه های کلیدی: سقط جنین، جواز، دیه، سقط درمانی، ارتباط نامشروع.

فهرست مطالب

صفحه	عناوین
۱	الف) بیان مساله
۲	ب) سوال های پژوهش
۳	ج) پیشینه پژوهش
۴	د) فرضیه های پژوهش
۴	ه) ضرورت پژوهش
۵	و) اهداف پژوهش
۵	ط) روش شناسی پژوهش
۵	ی) سازمان دهی پژوهش

فصل اول : کلیات تحقیق

۶	۱-۱- مفهوم شناسی
۶	۱-۱-۱- فقه
۸	۱-۱-۲- حقوق
۹	۱-۱-۳- روح
۱۱	۲-۱- تاریخچه سقط جنین قبل از ولوج روح
۱۱	۱-۲-۱- تاریخچه سقط جنین قبل از ولوج روح قبل از انقلاب ۱۳۷۵
۱۲	۲-۲-۲- تاریخچه سقط جنین قبل از ولوج روح بعد از انقلاب ۱۳۷۵
۱۳	۳-۱- مبانی جرم انگاری سقط جنین قبل از ولوج روح
۱۳	۱-۳-۱- کرامت انسانی
۱۴	۲-۳-۱- حرمت در دین
۱۵	۳-۳-۱- جلوگیری از صدمه به انسان
۱۵	۴-۱- منابع حقوقی سقط جنین قبل از ولوج روح
۱۵	۱-۴-۱- منابع فقهی سقط جنین قبل از ولوج روح
۱۸	۲-۴-۱- منابع قانونی سقط جنین قبل از ولوج روح

فصل دوم: عناصر جرم سقط جنین قبل از ولوج روح

- ۱-۲- عناصر مادی ۲۰
- ۱-۱-۲- موضوع جرم: جنین انسان قبل از ولوج روح ۲۱
- ۱-۱-۲- مفهوم جنین قبل از ولوج روح ۲۱
- ۲-۱-۱-۲- انواع جنین قبل از ولوج روح ۲۲
- ۲-۱-۲- رفتار مرتکب: سقط ۲۵
- ۱-۲-۱-۲- سقط به وسیله مادر ۲۶
- ۲-۱-۲- سقط به وسیله دیگران ۲۸
- ۳-۱-۲- انتساب به انسان ۲۹
- ۱-۳-۱-۲- ضابطه انتساب ۲۹
- ۲-۳-۱-۲- رابطه سببیت ۲۹
- ۲-۲- عناصر روانی ۳۰
- ۱-۲-۲- علم ۳۳
- ۱-۲-۲- علم حکمی ۳۳
- ۲-۱-۲-۲- علم موضوعی ۳۳
- ۲-۲-۲- اراده ۳۴
- ۱-۲-۲-۲- اراده باطنی ۳۴
- ۲-۲-۲-۲- اراده ظاهری ۳۴
- ۳-۲-۲- قصد ۳۵
- ۱-۳-۲-۲- قصد عام ۳۵
- ۲-۳-۲-۲- قصد خاص ۳۵

فصل سوم: موارد جواز سقط جنین قبل از ولوج روح

- ۱-۳- ناقص الخلقه بودن جنین ۳۶
- ۱-۱-۳- موارد جنین ناقص الخلقه ۳۶
- ۱-۱-۳- جنین ناقص الخلقه طبیعی ۴۱
- ۲-۲-۱-۳- جنین ناقص الخلقه عمدی ۴۱
- ۲-۱-۳- جنین قبل از ولوج روح ۴۳
- ۲-۳- بیماری مادر منجر به مرگ ۴۷
- ۱-۲-۳- بیماری جسمانی خطرناک ۴۷
- ۲-۲-۳- بیماری روانی خطرناک ۵۳
- ۳-۳- صدور گواهی لازم ۵۶

- ۳-۳-۱ گواهی سه پزشک ۵۶
- ۳-۳-۲ تایید پزشکی قانونی ۵۷
- ۳-۴-۱ رضایت مادر ۵۸
- ۳-۴-۱ مقومات رضایت مادر ۵۸
- ۳-۴-۲ اکراه مادر ۵۹

فصل چهارم: مجازات سقط جنین قبل از ولوج روح

- ۴-۱ مجازات اصلی ۶۱
- ۴-۱-۱ دیه ۶۴
- ۴-۱-۲ تعزیر ۷۰
- ۴-۲ مجازات غیر اصلی ۷۳
- ۴-۲-۱ تبعی ۷۴
- ۴-۲-۲ تکمیلی ۷۸
- نتیجه ۸۱
- پیشنهاد ۸۲
- فهرست منابع ۸۳
- چکیده انگلیسی ۸۹

مقدمه :

مباحث این قسمت شامل بیان مسأله، سوال های پژوهش، پیشینه پژوهش، فرضیه های پژوهش، ضرورت پژوهش، اهداف پژوهش، روش شناسی پژوهش و سازمان دهی پژوهش می باشد.

الف - بیان مسأله :

سقط جنین به معنای از دست دادن حاملگی در هر مرحله از بارداری می باشد. مقررات مربوط به سقط جنین عمدی در مواد ۶۲۲ - ۶۲۳ - ۶۲۴ قانون مجازات اسلامی ۱۳۷۵ (تعزیرات) و ۴۸۷ الی ۴۹۳ آن قانون در بخش دیات و در مواد ۷۱۴ - ۷۱۵ - ۷۱۶ قانون مجازات اسلامی ۱۳۷۵ (تعزیرات) ضمن مقررات قانون مربوط به جرایم و تخلفات ناشی از رانندگی آمده است.

یکی از خصایص بزه سقط جنین این است که مجازات آن برحسب اینکه جنین مربوط به کدام یک از دوران تکامل است متفاوت بوده و دارای مراتبی است به طوری که دیه نطفه که در رحم مادر مستقر شده و اولین گام در حصول کمال جنین است ۲۰ دینار (بند یک ماده ۴۸۷ قانون مجازات اسلامی ۱۳۷۵) و اسقاط جنینی که روح در آن دمیده شده باشد ممکن است مستلزم قصاص باشد و دیگر اینکه مجازات سقط جنین به اعتبار مرتکب آن تفاوت دارد چنانچه اگر فراهم کننده وسیله سقط جنین یا مباشر آن از صاحبان حرف پزشکی باشد مجازات آن علاوه بر دیه مربوط به همان دوره جنینی دو تا ۵ سال حبس است در صورتی که این مجازات در مورد اشخاص دیگر تا یکسال حبس می باشد. بنابراین در سقط جنین برای هرکسی جرم خاص و مجازات مربوط به آن در نظر گرفته شده و شاید بتوان علت مجازات در این جرم را جلوگیری از نابودی نسل ها دانست.

تقسیم سقط جنین به عمدی و درمانی به این شرح که: ۱- سقط جنین عمدی وقتی که مادر و غیر او عمداً به حاملگی پایان داده و جنین را ساقط نمایند. ۲- سقط جنین درمانی یعنی جنین دچار مشکلی می شود که راهی جز سقط نمی ماند که در بعضی موارد مجاز است و شامل امراضی که در صورت ادامه حاملگی می توانند برای جان مادر خطر جدی و مرگبار ایجاد نمایند می شود مثل: بیماری های قلبی پیشرفته، علائم نارسائی قلبی و آنژین صدری، رماتیسم قلبی، والوئومی میترال، فشارخون های پیش رونده و مقاوم در مقابل درمان، کانسر پیش رونده سرویکس (دهانه رحم)، نارسایی حاد کلیوی (طالقانی، ۱۳۹۱: ۴۲). جواز سقط، زمانی که جنین برای حیات مادر خطرناک باشد با محوریت بیماری های مورد نظر پیش بینی شده است.

حرکت آزادانه انسان ها فرای مرزها این امکان را فراهم می آورد تا اشخاص خود را از قابلیت اعمال قوانینی که بر رفتار آنها حکومت دارد برهاند و خود را در معرض اعمال قوانینی قرار دهند که انطباق بیشتری با تمایل آنها دارد. این اقدام که تورسیم حقوقی نامیده می شود بیانگر گریز خانواده (مادر) از مرزهای کشور محل اقامت خود برای سکناى موقت در کشوری دیگر برای سقط جنین است از این رو تورسیم حقوقی می تواند به مفهوم تقلب نسبت به قانون تعبیر شود. به طوری که آثار چنین اقدامی تحت قانونی که به صورت عادی بر عمل مورد نظر حاکم، مورد شناسایی قرار نگیرد. برخی از نظام های حقوقی به منظور جلوگیری از توسعه این عمل، امتیازات و قواعد مرتبط با سقط جنین را محدود به اتباع خود نموده اند. در حقوق ایران توجه به برخی زمینه ها مانند سقط جنین ناشی از رابطه نامشروع به عنف و اصلاح قوانین ماهوی و تلطیف محدودیت ها در کنار همکاری و معاضدت های بین المللی می تواند مناسب ترین راه برای برخورد با این پدیده باشد. تورسیم سقط جنین موجب می شود تا به جای قانون مبدأ که چنین اقدامی را ممنوع می دارد، قانون کشور دوم که سقط جنین را مجاز و یا حتی برای آن امتیازاتی هم در نظر می گیرد حاکم گردد. این امر ملاحظات اخلاقی که در نظام حقوقی سقط جنین وجود دارد و امکان اعمال قواعد تعارض قوانین را با ابهام و اشکال مواجه می کند (عباسی، عرفانمنش و طباطبائی نژاد، ۱۳۹۴: ۷۸ و ۷۷). برای جلوگیری از این اتفاق مقنن باید در وضع قوانین خود احتیاط کامل به خرج دهد و همه ی ابعاد و جوانب را در نظر بگیرد.

از ویژگی های این موضوع می توان به کاهش جرم در زمینه سقط جنین و پیشگیری به از بین بردن نطفه هایی که گاه بی گناه از بین می روند که در بعضی موارد منجر به اختلافات خانوادگی شدیدی برای بانوانی می شود که بدون رضایت همسر خود مرتکب این عمل می گردند و بتوان پیشتر از مجازات، جرم انگاری مناسبی داشت و به لحاظ جرم شناسی از این وقایع جلوگیری نمود.

ب - سؤال های پژوهش:

۱. در چه صورت به جنینی که قبل از ولوج روح سقط شده دیه تعلق نمی گیرد؟
۲. آیا پزشکی که به واسطه اضطرار حین عملیات جراحی، جنین قبل از ولوج روح را سقط می کند مرتکب جرم شده و باید دیه بپردازد؟
۳. اگر پدر و مادر با رضایت جنین را سقط کنند چه کسی به چه کسی باید دیه بپردازد؟

۴. در مورد جنینی که در فضای آزمایشگاه به وجود می آید اگر خانواده بگوید یکی را کم کن آیا به این مورد دیه تعلق می گیرد؟

ج - پیشینه پژوهش :

- ۱- حرمت مطلق سقط جنین؛ در تمامی مراحل آن است چه قبل از ولوج روح، چه بعد از دمیده شدن روح و تنها تفاوت جنین در این دو مرحله تفاوت بالقوه و بالفعل بودن یک انسان است. از آنجایی که حرمت مطلق برای سقط جنین بیان شده لذا قابل ذکر می باشد که تا این مرحله سقط جنین قبل ولوج روح را به خاطر اطلاق در حرمت؛ حرام می دانند (حاجیعلی ۱۳۸۳: ۷۸ و ۸۱). بنابراین سقط جنین قبل ولوج روح حرام دانسته شده است.
- ۲- سقط نمودن جنین در هر مرحله مشمول دیه می شود، لذا پرداخت دیه دلالت بر حرمت سقط جنین حتی قبل از دمیده شدن روح دارد (اخوتیان و قربانی، ۱۳۹۰: ۲۵). سقط از جهت حرام بودن ملزم به پرداخت دیه است.
- ۳- از بررسی نظرات فقهای شیعی می توان نتیجه گرفت که حرمت سقط جنین قبل از ولوج روح در آن، مستند به فقدان دلیل عقلایی برای سقط و عدم رضایت هر دو پدر و مادر و یا یکی از آن هاست. اما اگر هر دو پدر و مادر، رضایت به سقط جنین داشته باشند و رضایت آنان نیز مستند به دلیلی باشد که شرع مقدس و یا عقلا آن را از موارد عسر و حرج می دانند، در این صورت نمی توان چنین سقطی را حرام دانست، گرچه پرداخت دیه متناسب، واجب خواهد بود (عبدی، شیخویسی و شامرادی، ۱۳۹۲: ۱۸۸). رضایت پدر و مادر برای سقط در صورتی که موجبات عسر و حرج آن ها را فراهم نماید مجاز است اما پرداخت دیه همچنان مقرر می باشد.
- ۴- تمامی ادیان الهی و برخی از مکاتب فلسفی بر این باورند که آنچه فرد انسانی و تمامیت حیات او را شکل می دهد روح است. از این رو می توان شخصیت را در ادبیات ادیان ابراهیمی معادل نفس ناطقه دانست و هنگامی که روح به جسم تعلق می گیرد موجود انسانی را به شخصی با تمام حقوق مترتب از جمله حق حیات تبدیل می کند. از منظر اسلام در مرحله ای از سیر تکامل انسان میان روح و جسم پیوندی برقرار می شود که قرآن از آن به دمیدن (نفخ) روح در بدن یاد کرده است (افشار و محمودیان، ۱۳۹۱: ۸۷ و ۸۹). بحث قبل ولوج روح و بعد از آن، بالاخص دمیدن روح از زمان های گذشته هم موجود بوده است.

۵- در سقط جنین فرقی بین جنین یا حمل مشروع و نامشروع وجود ندارد و دیه حمل نا مشروع نیز همان دیه حمل مشروع است (نظریه مشورتی ۲۱۷۱ / ۷ - ۶۶ / ۶ / ۷). بنابراین دیه سقط جنین قبل از ولوج روح اعم از مشروع و نامشروع مقرر است.

د - فرضیه های پژوهش:

۱. در هر صورت به جنینی که قبل از ولوج روح سقط شده دیه تعلق می گیرد حتی در صورتی که جنین حیات مادر را تهدید می کند و سقط جایز است .
۲. پزشکی که به واسطه اضطرار حین عملیات جراحی، جنین قبل از ولوج روح را سقط می کند مرتکب جرم نشده و سقط اشکالی ندارد باید دیه بپردازد.
۳. به ورثه جنین غیر از پدر و مادر، دیه پرداخت می شود.
۴. جنینی که در فضای آزمایشگاه به وجود می آید اگر خانواده بگوید یکی را کم کن به آن دیه تعلق می گیرد و آزمایشگاه در حکم رحم مادر است.

ه - ضرورت پژوهش :

ضرورت انجام پژوهش را می توان اینگونه بیان نمود که با توجه به افزایش سقط جنین در سال های اخیر و گاه عدم پرداخت دیه ی معین شده و تبدیل آن به حبس برای مرتکب جرم با کمک این پژوهش بتوان از این عمل که در بعضی موارد غیر انسانی است جلوگیری نمود و مجازات یا جریمه ی دیگری در نظر گرفت تا هم مثر ثمرتر و کارآمدتر باشد و هم افرادی که بعضاً "عامل این ناهنجاری ها در جامعه می شوند را به طریق مناسب متنبه نمود.

از جنبه های نوآوری می توان به قبل از ولوج روح بودن جنین برای سقط اشاره کرد. در تمامی مقالاتی (وحید دستجردی، ۱۳۷۰: ۹۶)؛ (کوشا، بی تا: ۵۰)؛ (گلدوزیان ، ۱۳۷۶ : ۱۴۵)؛ (حسینی، ۱۳۷۹: ۴۵)؛ (حلی، ۱۳۸۶: ۲۳۵)؛ (انعام: آیه ۱۵۱) که تا به الان بررسی شده است در رابطه با سقط جنین به صورت مطلق بوده و بررسی جامعی در مورد قبل ولوج روح نداشتند تا ان شالله بتوان خروجی مناسبی از این عنوان به دست آورد.

و - اهداف پژوهش :

از ویژگی های این موضوع می توان به کاهش جرم در زمینه سقط جنین و پیشگیری به از بین بردن نطفه هایی که گاه بی گناه از بین می روند که در بعضی موارد منجر به اختلافات خانوادگی شدیدی برای بانوانی می شود که بدون رضایت همسر خود مرتکب این عمل می گردند و بتوان جرم انگاری مناسبی داشت و به لحاظ جرم شناسی از این وقایع جلوگیری نمود.

اهمیت این پژوهش این است که باتوجه به آزادی بیش از حد در روابط دختران و پسران جوان؛ آمار پایین ازدواج و ازدیاد طلاق جامعه مواجه با آمار رو به رشد ارتباطات نامشروع و بارداری های خواسته و ناخواسته ای است که به از بین بردن جنین هجمه وارد نموده اند بنابراین باید به دنبال راهی برای در امان نگاه داشتن این جریانات بود، لذا با بررسی و تحقیق بتوان کمکی به پیشگیری از این جنایت داشت تا در سال های آتی کودکانی در چارچوب عرف اسلام و با احترام به قانون مقدس جمهوری اسلامی ایران پروراند.

ط - روش شناسی پژوهش :

روش تحقیق تحلیلی است اما اطلاعات کتابخانه ای به دست می آید. با مطالعه و بررسی چند مقاله و کتاب مرتبط در زمینه سقط جنین قبل از ولوج روح و در کنار هم قرار دادن آنها و در مواردی تحلیل و برداشت خود از مطالب بتوان نکات مفید و مثر ثمری را به بار نشانند.

ی - سازمان دهی پژوهش :

این پایان نامه تحت ۴ فصل بدین صورت می باشد.

فصل اول شامل کلیات تحقیق است که همه جوانب اولیه جرم سقط جنین قبل از ولوج روح و به عبارتی بدیهیات آن را متذکر می-گردد تا مخاطب از دیدگاه اخلاقی آن هم کرامت و ارزش انسانی و فلسفه وجودی روح، منابع جرم از دو دیدگاه فقهی و قانونی و همین طور تاریخچه های قبل و بعد از انقلاب ۱۳۵۷ را آورده تا دیدگاه گسترده تری ایجاد گردد. در فصل دوم عناصر مادی و معنوی یا همان روانی جرم بررسی شده تا بتوان در فصل سوم در بحث جواز سقط بیان شود چه بیماری هایی و چه

شرایطی اجازه سقط را می دهد بی آنکه عمد و قصدی در کار باشد و در فصل پایانی مجازات های اصلی و غیراصلی شامل مجازات تکمیلی و تبعی را بیان می کند.

فصل اول: کلیات تحقیق

مباحث این فصل شامل مفهوم شناسی و تاریخچه و مبانی و منابع به شرح زیر می باشد.

۱-۱ - مفهوم شناسی

مباحث این قسمت شامل فقه، حقوق کیفری و روح است.

۱-۱-۱ - فقه

از منظر فقهای امامیه، جنین موجودی محترم است و سقط آن، به جز مواردی که به عنوان ثانوی، مجاز شناخته شده است، در هر مرحله ای که باشد، به استناد کتاب، سنت، عقل و اجماع، حرام و نامشروع است زیرا شیعه امامیه، به زندگی نوع بشر، آن چنان اهمیت داده که از همه مرزهایی که فقهای مذاهب اسلامی در آنجا توقف کرده‌اند، گذشته است (ادریس، ۱۳۷۷: ۱۸۵). شیعه امامیه برای بذری که انسان از آن پدید می آید، پیش از آنکه در رحم زن افکنده شود، عوض مالی (ارش) معین کرده و سپس در تعیین این عوض مالی، بر حسب مراحل رشد و نمو جنین در شکم مادر، درجه درجه پیش رفته است. حیات جنینی دو مرحله اساسی دارد، از ابتدای انعقاد نطفه تا زمان دمیده شدن روح و از زمان دمیده شدن روح تا زمان تولد (شهید اول، ۱۴۱۱: ۲۶۷، طوسی، ۱۴۱۷: ۲۹۵، محقق حلی، ۱۴۰۹: ۱۰۴۵). فقهای امامیه برای تمامی مراحل انعقاد نطفه حتی ابتدایی ترین مرحله ای آن احترام قائل شده اند.

در مرحله دوم، جنین، انسانی همانند سایر انسان هاست و قتل انسان، به دلایل متعدد، حرام است که از جمله دلایل، آیه ۱۵۱ سوره انعام^۱ است که می فرماید: (نفسی را که خدا محترم شمرده و کشتنش را حرام کرده جز به حق (نظیر قصاص یا حدود یا دفاع و غیره) نکشید. این آیه دلالت بر حرمت سقط جنین، بعد از دمیده شدن روح دارد. عقل نیز حکم به حرمت ظلم می کند و

^۱ - و لا تقتلوا النفس التي حرم الله الا بالحق.

سقط جنین را ظلم می داند زیرا سقط جنین، تعدی نسبت به کسی است که قادر به دفاع از خود نمی باشد (مکارم شیرازی، ۱۳۷۸: ۲۸۶). جنین را موجودی بی آزار و مظلوم و سقط را آزار و ظلمی می دانند که به آن روا می شود، می توان گفت این اساسی ترین ارتباط میان دو واژه جنین و سقط است.

قبل از دمیده شدن روح، سقط جنین به دلیل اینکه دارای حیات نباتی است و انسان بالفعل نیست، قتل نفس محسوب نمی - شود (خوئی، ۱۴۰۷: ۴۰۹، حسینی بهشتی، ۱۳۷۹: ۷۰) اما به دلایل زیر، حرام و نامشروع است: دلیل اول: امام باقر علیه السلام درباره زن بارداری که دارویی می نوشد تا فرزندش سقط شود و فرزند هم سقط می شود، فرمود: اگر آنچه سقط شد، به مرحله ای رسیده باشد که دارای استخوان و گوشت و چشم و گوش باشد، بر زن واجب است دیه او را به پدرش بپردازد. اگر به این مرحله نرسیده و علقه یا مضغه باشد، باید چهل دینار و یا عبد یا کنیزی را به پدر او بدهد. راوی گوید: پرسیدم: آیا زن از دیه فرزند خود ارث نمی برد؟ فرمود: خیر؛ چون زن، او را کشته و قاتل ارث نمی برد. این روایت، به ضمیمه ادله حرمت قتل نفس (از جمله آیه ۳۳ سوره اسراء)^۱، بر حرمت سقط جنین در مراحل علقه تا قبل از دمیده شدن روح دلالت می کند (حرعاملی، ۱۴۱۴: ۱۰۸). زمانی که مادر عمدا جنین را سقط می کند برای او مجازات دیه را در صورتی که جنین دارای استخوان و گوشت و چشم و گوش باشد در نظر گرفته اند.

دلیل دوم: در بحث وجوب تأخیر رجم زانیه باردار تا وضع حمل، استنباط می شود که حفظ جنین، امری لازم و واجب و سقط آن، حرام و نامشروع است (خرازی، المقام السادس، بی تا). از جمله مرسله شیخ مفید از امام امیرالمومنین علیه السلام: زن باردار زناکاری را نزد عمر آوردند. وی حکم به رجم آن زن کرد. حضرت علی علیه السلام به عمر فرمود: اگر سلطه ای بر زن، به واسطه زناکار بودن او داری، چه اختیاری نسبت به فرزند داخل رحم او داری؟ خداوند می فرماید: هیچ کسی بار گناه دیگری را بردوش نمی کشد. عمر گفت: در معضلی که پیش آید و ابوالحسن آنجا حاضر نباشد زنده نباشم. و ادامه داد: ای ابوالحسن! با او چه کنم؟ امام علیه السلام فرمود: از او نگهداری کن تا زایمان نماید و زمانی که فرزند را به دنیا آورد و کسی برای سرپرستی طفل پیدا شد.

^۱ - و لا تقتلوا النفس التي حرم الله الا بالحق و من قتل مظلوما فقد جعلنا لوليه سلطانا فلا يسرف في القتل انه كان منصورا.

^۲ - صحیحه ابی عبیده از ابی جعفر علیه السلام: «فی امراه شربت دواء و هی حامل لتطرح ولدها فالقت ولدها فقال: «ان کان عظما قد نبت علیه اللحم و شق له السمع و البصر فان علیها دیتة تسلمها الی ابیه و ان کان جنینا علقه او مضغه فان علیها اربعین دینارا او غره تسلمها الی ابیه» قلت: فهی لاترث من ولدها من دیتة؟ قال: لا، لانها قتلتها».

حد را بر او جاری کن^۱ (حرعاملی، همان: ۴۷). اشاره به بحث حد دارد که در حدود لحظه‌ای درنگ جایز نیست اما این مورد از استثنائات است که چون طفل، نگهداری و به ثمر رساندنش مهم است حکم براین می‌باشد که بعد از زایمان حد جاری گردد و این به خاطر اهمیتی است که برای جنین قائل هستند.

دلیل سوم: روایات متواتر یا قریب به تواتر، دلالت بر وجوب دیه برای سقط جنین می‌کنند. فقهای امامیه نیز به اجماع، دیه را برای جبران خسارت ناشی از جنایت بر غیر، واجب و لازم دانسته‌اند. در این خصوص، شیخ طوسی چنین فرموده است: دیه جنین تام الخلقه که روح در او دمیده نشده باشد، یک صد دینار است.... دلیل، اجماع فقهای امامیه و اخبار و روایات است، وجوب پرداخت دیه، به دلالت التزامی بر حرمت سقط جنین حکم می‌کند زیرا دیه، جبران کننده خسارت حاصل از جنایت است و سقط عمدی، بدون اذن شارع، قطعاً حرام است (مکارم شیرازی، ۱۳۷۸: ۲۸۶). حکم دیه را در سقط جنین این گونه بیان می‌کنند که برای جبران خسارت است که دریافت می‌شود و ظاهراً شیخ طوسی نظر بر این دارند که قبل ولوج روح، حتی اگر جنین کامل هم تشکیل شده باشد بازهم پرداخت دیه مقرر است و در مراتب دیه، با عدد صد، حاکی بر آن است که جنین تام الخلقه به مراتب کامل تر از جنین چند روزه یا چند هفته است (مکارم شیرازی، همان: ۲۸۸). با توجه به اینکه اصل در وجوب دیه، این است که به سبب جنایت باشد و جنایت عمدی نیز قطعاً حرام است پس اسقاط عمدی جنین در هریک از مراحل رشد، حرام خواهد بود

باید بیان نمود که نمی‌توان گفت هرسقطی حرام است اما می‌توان گفت همه‌ی سقط‌ها الزام به پرداخت دیه دارند، اگر چه وجود تلازم بین لزوم پرداخت دیه با حرمت، محل بحث و مناقشه است ولی مدعا، اقدام عمدی بدون اذن شارع است یعنی کشتن عمدی انسان و سقط عمدی جنین در هریک از مراحل رشد، مد نظر است. ملاک عمل تمام موارد مجازاتی که برای سقط جنین مقرر گردیده عدم اذن شارع است زیرا اگر اذن شارع در میان باشد دیگر عمل، حکم جرم و مجازات نخواهد داشت و در بحث ماده واحده سقط درمانی قرار خواهد گرفت.

۱-۱-۲ حقوق

^۱ - مرسله شیخ مفید از امام امیرالمؤمنین علیه السلام: انه قال لعمر و قد اتی بحامل قد زنت فأمر برجمها، فقال له علی: هل لك سبیل علیها، ای سبیلک علی ما فی بطنها و الله یقول: و لاتزر وازره ووزر اخری؟ فقال عمر: لاعتشت لمعضله لایكون لها ابوالحسن، ثم قال: فما اصنع بها یا ابالحسن؟ قال: احتط علیها حتی تلد، فإذا ولدت و وجدت لولدها من یکفله فاقم الحد علیها:»

از لحاظ حقوقی در قوانین جزایی ایران قبل و بعد از انقلاب اسلامی تعریفی از سقط جنین ارائه نشده است اما با توجه به مواد قانونی می توان آن را چنین تعریف کرد: سقط جنین از نظر حقوقی به انجام هرگونه عمل مجرمانه ای که موجب وقفه در سیر طبیعی بارداری و از بین رفتن قابلیت حیات جنین در بیرون یا داخل رحم بشود، اطلاق می گردد (رزمساز، ۱۳۷۹: ۳۸ و ۳۹)^۱. سقط جنین جرمی است که نتیجه آن بیرون انداختن جنین از رحم باشد و فاعل جرم (اعم از مادر یا پدر یا ثالث) قصد این نتیجه را داشته باشد خواه وسایلی به کار برده باشد یا نه.

به لحاظ حقوقی سقط جنین گاه عمدی است و گاه غیر عمدی اعم از شبه عمد و خطای محض. با توجه به بحث مجازاتی آن بنابراین باید والدین قبل از بچه دار شدن تصمیمات خود را در مورد باروری بگیرند زیرا بعد از آن و سقط کردن جنین در هر مرحله فی الواقع مرتکب جرم شده و مجازات خاص آن را دارند.

مورد سقط جنین، آن است که جنین عادتاً بعد از اسقاط، قابل ادامه زندگی نباشد. به هر حال زنده ساقط شدن مانع صدق این جرم نیست (لنگرودی، ۱۳۸۷: ۱۱۲). قانونگذار اسلام تعریفی من باب جرم ندانستن سقط جنین قبل ولوج روح نداشته و در بیانات ارایه شده به صورت مطلق سقط جنین را جرم دانستند. با توجه به مطالب ذکر شده شاید بتوان سقط جنین را این گونه تعریف کرد: جدا کردن جنین از مادر قبل از زمان تولدش حال به صورت عمدی یا غیرعمدی و قبل ولوج روح به گونه‌ای که بدون رحم مادر قابلیت ادامه حیات نداشته باشد.

۱-۱-۳ روح

^۱ - برخی می‌گویند: ((سقط جنین از جمله مسائلی است که از دیرباز در جوامع بشری مطرح بوده و یکی از موضوعات اساسی نظام حقوق کیفری را تشکیل داده است؛ به طوری که در قانون "حمورابی" که قدیمی‌ترین و کامل‌ترین قوانین مربوط به حدود ۴۰۰۰ سال پیش است، از سقط جنین نام برده شده و برای آن مجازات تعیین نموده است. در ادیان توحیدی نیز سقط جنین منع گردیده و برای حفظ و حمایت از جنین مقرراتی پیش‌بینی شده است. از جمله در کتاب مقدس، ضربه وارده بر زن حامله که موجب سقط جنین شود، مورد بحث قرار گرفته و برای مجرم، مجازات پرداخت فدیة نامحدود به شوهر زن مقرر شده است (نجفی ابرندآبادی، بادامچی، ۱۳۸۳: ۸۴). سقط جنین از مسائل نو و تازه ای نیست، در هزاران سال پیش هم مطرح بوده، حتی مجازات هم برایش در نظر گرفته شده است و نشان از قدمت سقط جنین و مجازات آن است. بسیاری از اندیشمندان، جنین را از همان ابتدای تکوین، موجودی زنده، پویا و در حال تکامل می‌دانند که یکی از این افراد دان مارکی^۱ (۱۹۹۶) است که در مقاله ((دلیلی بر خطا بودن سقط جنین)) می‌گوید: مراد من از جنین، یک انسان رشد کننده از زمان انعقاد نطفه^۱ تا زمان تولد است. از این رو، من نیز همانگونه که متعارف است، جنین آغازین و تخمک بارور شده را جنین می-نامم (مارکی، دان، ۱۳۸۷: ۱۸۵).

در مرحله ای از سیر تکوین انسان، پیوندی مبارک میان روح و جسم برقرار می شود که قرآن کریم از آن به دمیدن^۱ (نفخ) روح در بدن یاد کرده است. آغاز این ارتباط که در فقه از آن به (ولوچ روح) تعبیر می شود، موضوع برخی از احکام شرعی در نصوص و فتاوا قرار گرفته است. روح هیچگاه وارد بدن نمی شود. روح و بدن، دو مرتبه از یک حقیقتند؛ لذا روح نه داخل بدن است نه خارج از بدن، بلکه روح، حقیقت بدن یا به عبارتی باطن بدن است. رابطه ی بین روح و بدن مثل رابطه ی صور ذهنیه است با اراده. صور ذهنیه، چیزی جز ظهور اراده نیست؛ یعنی خود اراده است که در مرتبه ی وجودی پایین تری به صورت صور ذهنیه ظاهر می شود. بدن نیز تنزل یافته ی خود روح است. در مواد ۴۸۷ و ۴۹۲ قانون مجازات اسلامی^{۱۳۹۲}(تعزیرات) و ماده ۹۱ قانون مجازات اسلامی^{۱۳۶۲} (تعزیرات) به ولوچ روح در جنین اشاره شده است که در دو ماده نخست حکم دیه و ماده سوم قصاص را بیان می دارد(امامی، ۱۳۸۶: ۷۵). فلذا نمی توان روح را ملاک مجازات قرار داد. زیرا همانطور که گفته شد روح حقیقت بدن است و علت عدم حرکت جنین قبل چهارماهگی می تواند همان باشد که بین جنین و رحم مادر تناسب برقرار نشده و این عامل عدم احساس مادر می گردد.

جنین بر دو قسم است؛ جنین دارای روح و حیات انسانی و جنین فاقد روح. در حرمت سقط جنین در فرض اول میان شیعه و سنی اختلافی وجود ندارد؛ زیرا جنین دارای نفس است و براساس تمام آیات و احادیث قتل انسان محسوب می شود. در قسم دوم جمعی از اهل سنت آن را جایز می دانند اما شیعیان آن را حرام می دانند، هر چند در این فرض استثنائاتی نیز وجود دارد. بعضی از پزشکان معتقدند که جنین فاقد حیات نداریم و حتی حیوانات (اسپرمتوزوئیدها) مرد و تخمک مونث قبل از عمل لقاح نیز حیات دارند. برخی دیگر معتقدند که جنین مدتها قبل از اینکه مادر، حرکت او را در رحم خود احساس کند حرکت دارد؛ ولی کیسه او بزرگ و خود او کوچک است (محسنی، ۱۳۸۴: ۳۹۰). اما وقتی جنین بزرگ می شود کیسه برایش کوچک می شود و مادر حرکت پای او را احساس می کند. در این باره باید گفت که اثبات امور حسی توسط طب را باید بدون چون و چرا پذیرفت. اما باید دانست که مقصود فقها منحصرًا حیات نیست؛ بلکه حیات انسانی است که از نفخ روح به بدن تحقق می یابد. حیات از نظر فلاسفه قدیم دارای انواعی است: نباتی، حیوانی و انسانی. حیات نباتی نیازمند غذا، تنفس، حرارت و ... می باشد، حیات حیوانی علاوه بر این امور نیازمند احساس و حرکت اختیاری است. حیات انسانی افزون بر احساس و حرکت، قابلیت ادراک کلیات را نیز دارد و اثر نفس ناطقه مجرد می باشد. در هر حال مقصود دانشمندان اسلامی از حیات جنین، حیات انسانی می باشد. وجود انسانی امروز علاوه بر دلایل عقلی و دینی، دلایل علمی هم پیدا کرده است (محسنی، همان: ۳۹۱). گویا بتوان علت پزشکی که کوچک بودن جنین و بزرگ بودن رحم در حس کردن ضربات وارده از طرف جنین را عقلانی دانست و پذیرفت.

^۱ - وَ نَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي؛ از روح خود در آن دمیدم، سوره حجر آیه ۲۹.

۲-۱ تاریخچه سقط جنین قبل از ولوج روح

مباحث این قسمت شامل تاریخچه سقط جنین قبل از ولوج روح، قبل از انقلاب ۱۳۵۷ و بعد از انقلاب ۱۳۵۷ می‌باشد.

۱-۲-۱ تاریخچه سقط جنین قبل از ولوج روح قبل از انقلاب ۱۳۵۷

در حقوق ایران پیش از انقلاب اسلامی سقط حمل به جز مواردی که حفظ حیات مادر به آن بستگی داشت، ممنوع بود و قانونگذار در مواد ۱۸۰ تا ۱۸۳ قانون مجازات عمومی ۱۳۰۴ که از حقوق فرانسه اقتباس شده بود برای هر شخصی که در ارتکاب این جرم دخالت داشته باشد، خواه به نحو مباشرت و یا معاونت اعم از طبیب، ماما، داروفروش و حتی مادری که راضی به سقط باشد، مجازات پیش بینی شده بود (ولیدی، بی تا : ۱۲۱ و ۱۱۸). این تغییر مواد قانونی حاکی از سیر تکاملی قوانین و در نظر گرفتن تمامی جوانب یک ناهنجاری است.

ماده ۴۲ آیین نامه اجرایی قانون مجازات عمومی ۱۳۰۴ که ناظر بر عوامل موجهه جرم بود، فقط سقط جنین توسط پزشک را مجاز دانسته و در ماده ۳ آیین نامه مزبور شرایط دیگری اضافه شده بود؛ از جمله اینکه علل سقط جنین به نظر پزشک کافی و موجه باشد، خطر جسمانی قابل پیش بینی برای زن وجود نداشته باشد و بیش از دوازده هفته از شروع بارداری نگذشته باشد. همچنین ماده ۱۷ آیین نامه انتظامی نظام پزشکی مصوب ۱۳۴۸، سقط جنین به طور مطلق و در راستای سلامت مادر پذیرفته شده و تشریفات را برای سقط جنین توسط پزشکان ذکر کرده بود. برای مثال پزشک موظف بود پس از مشاوره با ۲ پزشک دیگر، اقدام به سقط جنین را ظرف ۲۴ ساعت به هیئت مدیره نظام پزشکی اعلام نماید. قانون مزبور تا زمان تصویب قانون دیات و تعزیرات ۱۳۶۱ قابل اجرا بود، ولی از آنجا که قانون سابق با اهداف انقلاب اسلامی از جمله تحقق مبانی و احکام اسلام مغایرت داشت، به طور کلی تغییر یافت. در قانون دیات مصوب ۲۴ آذر ۱۳۶۱ احکام مربوط به دیه سقط جنین بیان شد و سپس قانونگذار در مرداد ماه ۱۳۶۲ برای افرادی که به هر نحو ممکن زنی را در سقط جنین همراهی کنند، مجازات پیش بینی نمود (وطنی، ۱۳۶۳: ۳۴۳). این قانون که به صورت آزمایشی تصویب شده بود، سرانجام در سال های ۱۳۷۰-۱۳۷۵ به تصویب نهایی رسید (جهانگیر، ۱۳۷۲: ۱۲۲ و ۱۲۹ و ۱۲۸) با این تفاوت که در قانون سابق برای سقط جنین عمدی کفاره معین شده بود و در مقابل در قانون لاحق،

برای صدمه وارد بر مادر علاوه بر دیه، ارش^۱ نیز پیش بینی شده است (قانون مجازات اسلامی). برداشت کامل و همه جانبه ی ماده ۳ و ماده ۴۲ آیین نامه اجرایی قانون مجازات عمومی ۱۳۰۴، ماده واحده سقط درمانی است که اکنون در شرایط مورد نظر خود استفاده می‌شود.

۲-۲-۲ - تاریخچه سقط جنین قبل از ولوج روح بعد از انقلاب ۱۳۵۷

اولین بار پس از انقلاب اسلامی در سال ۱۳۷۶ با فتوای مقام معظم رهبری جهت تالاسمی ماژور اجازه سقط جنین صادر شد. پس از آن در سال ۱۳۸۱ لیست موارد مجاز سقط جنین اعلام شد در حقیقت موارد جنینی فقط شامل موارد مغایر با حیات خارج رحمی بودند که در نهایت در سال ۱۳۸۴ ماده واحده سقط جنین به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و در حال حاضر این قانون در سراسر کشور اجرا می‌شود. در حقوق ایران بعد از انقلاب اسلامی مواد ۴۹۳ - ۴۷۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰ به دیه سقط جنین اختصاص دارد و قانونگذار برای سقط جنین در مراحل مختلف، حتی درحالتی که نطفه ای بیش نیست، دیه معین کرده است. مواد ۶۲۴ - ۶۲۲ نیز مجازات تعزیری برای سقط جنین پیش بینی کرده و برابر نظریه شماره ۷،۲۱۷۱ مورخ ۶۶/۰۶/۷ اداره حقوقی دادگستری سقط جنین ناشی از زنا را مانند سقط جنین ناشی از حلال، دارای کیفر و مجازات معرفی می‌کند. همچنین مواد ۷۱۶-۷۱۵ فرق میان اخراج قبل از موعد جنین زنده ولی قابل زیستن یا وضع حمل قبل از موعد طبیعی، با سقط جنین را بیان می‌کند (گلدوزیان، ۱۳۸۸: ۱۸۷). تمامی موارد مجازات سقط اعم از دیه و تعزیر در هرمرحله ای که باشد در قانون پیش بینی شده است و میان جنین مشروع و جنینی که از زنا و به صورت نامشروع بوجود آمده تفاوتی قائل نشده‌اند.

قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲، در کتاب پنجم خود تحت عنوان تعزیرات و مجازات های بازدارنده به موضوع سقط جنین پرداخته است. براساس ماده ۶۲۲ قانون مزبور، هرکس عالماً و عامداً به واسطه ضرب یا اذیت و آزار زن حامله موجب سقط جنین وی گردد، علاوه بر پرداخت دیه یا قصاص بر حسب مورد، به حبس از یک سال تا سه سال محکوم خواهد شد. کلمه قصاص در این ماده در مورد شخص مادر به کار رفته است و حسب مورد ممکن است قصاص نفس یا عضو باشد. قصاص نفس دو حالت دارد: ۱. مرتکب به علت قتل مادر به قصاص نفس و به علت سقط جنین به یک تا سه سال حبس تعزیری و پرداخت دیه محکوم می‌شود. ۲. مرتکب به هر علت، به دلیل قتل مادر قصاص نمی‌شود. از جهت قتل عمد، طبق ماده ۲۰۸ و یا ۶۱۲ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ به حبس تعزیری از سه تا ده سال و پرداخت دیه مادر در صورت مطالبه و به جهت سقط جنین به حبس تعزیری از یک تا

^۱ - در جراحات و زخم هایی که عدوانا بر دیگری وارد می‌کنند اگر در شرع مقدار و مبلغی برای آن معین شده باشد دیه و اگر معین نشده باشد ارش نامند.

سه سال و پرداخت دیه جنین محکوم می شود. النهایه از دو حبس، حبس اشد یعنی سه تا ده سال اعمال می گردد (گلدوزیان، همان: ۱۹۵). در قانون مجازات اسلامی ایران در سقط جنین غیر عمدی ناشی از رانندگی، به حبس تعزیری و در صورت مطالبه دیه از طرف اولیای دم، ضامن دیه هم خواهد بود ولی اگر سقط جنین، عمدی و در دوران حیات زیستی باشد، مرتکب مستوجب قصاص است (اردبیلی، ۱۳۸۳: ۱۵۸). یک مورد و یک ماده قصاص را در جرم سقط جنین مطرح کرده است آن هم مجازات قصاص فقط برای شخص مادر و لاغیر. در کنار آن به سقط عمدی ناشی از رانندگی هم اشاره نموده است.

۳-۱ مبانی جرم انگاری سقط جنین قبل از ولوج روح

مباحث این قسمت شامل کرامت انسانی و حرمت در دین و جلوگیری از صدمه به انسان می باشد.

۱-۳-۱ کرامت انسانی

کرامت معانی مختلفی اعم از عزت، شرافت، میرا بودن از فرومایگی و استحقاق احترام را در بردارد. برخی از این معانی نشانگر جایگاه اجتماعی، سیاسی، دینی و یا حتی خانوادگی انسان است. مانند کرامت و شأن یک مقام عالی رتبه و یا کرامت یک مومن و یا کرامت پدر که با توجه به عملکرد خود، قابلیت افزایش و یا کاهش دارد. به این نوع کرامت، کرامت اکتسابی می گویند. اما برخی دیگر از این معانی، به انسانیت انسان بر می گردد که در انسان ذاتی بوده و قابل وضع، سلب و یا تغییر نیست. این نوع کرامت، همان کرامت ذاتی و حیثیت طبیعی انسان است و مادامی که انسان با اختیار خود به جهت ارتکاب به خیانت و جنایت بر خویشتن و دیگران آن را از خود سلب نکند، از این صفت شریف برخوردار است. این دیدگاه اسلامی با دیدگاهی که امروز در غرب حاکم است کمی متفاوت است. به عقیده فیلسوفانی چون امانوئل کانت (صانعی، ۱۳۸۰: ۱۸۱)، کرامت انسانی، حیثیت و ارزشی است که تمام انسان ها به جهت استقلال ذاتی و توانایی اخلاقی که دارند، به طور ذاتی و یکسان از آن برخوردارند. این نوع کرامت، با عقلانیت خود آگاه انسان، ارتباط تنگاتنگی دارد. بنابراین افراد فاقد توانایی عقلانی و اخلاقی لازم را شامل نمی شود. در حالی که در اسلام کرامت ذاتی به آن نوع شرافت و حیثیتی گفته می شود که تمام انسان ها به دلیل داشتن قابلیت انعکاس همه صفات و اسماء خدا به طور فطری از آن برخوردار هستند (رضوانی پور، ۱۳۸۶: ۵۶). لذا حتی جنینی که مراحل رشد خود را که در قرآن ذکر شده، طی کرده است، صاحب کرامت ذاتی شده و شایسته برخورداری از شخصیت انسانی است. از همین رو سقط جنین، مستلزم پرداخت دیه مقدر است.